

GGD
Amsterdam

Juni 2018

GGD Amsterdam

Jaarverslag Meldingen Milieu en Gezondheid 2018

Meldingen over milieu en gezondheid
van burgers in het werkgebied van GGD Amsterdam

Auteur(s) Remon Jonker
Imke van Moorselaar

Inhoud

1 Inleiding	4
2 Voorbeeld meldingen in 2018	5
2.1 Koolmonoxide door onderliggend restaurant met shishalounge (waterpijpcafé)?	5
2.2 Schimmel in badkamer, hal en slaapkamer. Oorzaak eczeemklachten bij de kinderen?	5
2.3 Komt de sterke etensgeur 's ochtends vroeg in de slaapkamer uit het onderliggende restaurant?	6
2.4 Geluid bij de burens vandaan? Of de ventilatie? Of toch een hydrofoor? De bewoner heeft er behoorlijk last van.	6
2.5 Overlast door een warmtepomp op een schuurdak. Een probleem van nu of ook de toekomst?	7
2.6 Een huis met een inpandige transformatorruimte, zal ik het kopen of niet?	7
2.7 Een toename van geluidhinder door trams in de veranderde dienstregeling door de Noord-Zuidlijn. Kan dit zomaar?	8
2.8 Er is een bromtoon en de bron wordt gevonden. Is het probleem dan altijd opgelost?	8
3 Meldingen per stadsdeel/gemeente	10
4 Meldingen per compartiment	11
5 Milieuoorzaken (agentia)	12
6 Gezondheidsklachten	14
7 Bronnen van klachten	15
8 Tevredenheid cliënten	17
9 Tijdsbesteding	18

1 Inleiding

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de 572 milieugerelateerde gezondheidsklachten van burgers (inwoners) die het team Milieu & Gezondheid van de GGD Amsterdam in 2018 heeft behandeld. De opdrachtgevers voor de behandeling van deze klachten zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Ouder-Amstel en Uithoorn, alsmede de Amsterdamse stadsdelen.

Doel van deze rapportage is inzicht geven in de aard en het aantal van deze klachten. Sinds 2006 registreert het team Milieu & Gezondheid de meldingen in een landelijk registratieprogramma Milieugezondheidsklachten. Dit wordt beheerd door het RIVM. Het RIVM zorgt periodiek voor een landelijk overzicht van geregistreerde milieugerelateerde gezondheidsklachten waardoor landelijk inzicht kan worden verkregen in aantal en aard van de meldingen.

Na jaartotalen in 2016 van 572 en in 2017 van 635, komen we in 2018 uit op 572 meldingen. Naast het behandelen van meldingen zelf, houdt het team Milieu en gezondheid zich op verschillende niveaus bezig met het beïnvloeden van lokaal beleid en het verbeteren van informatieverstrekking aan burgers, zowel in samenwerking met gemeente, brandweer en Stichting! Woon. Daarnaast wordt de website voor de burgers steeds geüpdatet en staan er ook goede informatiefilmpjes op.

2 Voorbeeld meldingen in 2018

Elk jaar nemen we naast de getallen over het aantal meldingen, gezondheidsklachten, bronnen etc. een aantal voorbeeldmeldingen op in het jaarverslag. Dit om aan te geven hoe veelzijdig de vragen zijn van burgers die aan onze afdeling worden gesteld. In de voorbeelden geven we tevens een indruk hoe deze meldingen worden afgehandeld.

2.1 Koolmonoxide door onderliggend restaurant met shishalounge (waterpijpcafé)?

In opdracht van stadsdeel Centrum worden er CO (koolmonoxide) –metingen verricht in een woning boven een restaurant waarvan in de kelder ook een shishalounge is gevestigd. Er wordt gemeten in de slaapkamer en in het toilet. Beide metingen nabij de schacht waardoor rookkanalen lopen. In het toilet is ook mechanische afzuiging.

In de periode van de metingen wordt door de bewoners de brandweer tussentijds ingeschakeld (i.v.m. hoge waarde op de meters van de GGD). In de woning meet de brandweer 60 ppm. In de ruimte waar ook de kooltjes worden voorbereid voor op de waterpijpen wordt 240 ppm gemeten. Het gebruik wordt op dat moment gestaakt op verzoek van de brandweer. De politie en handhaving van stadsdeel Centrum komen meerdere malen bij het onder de woning liggende restaurant. Begin januari wordt er bestuursdwang opgelegd. Gevolg is dat er in de woning geen CO meer vrij komt.

In dit geval is door de grote hoeveelheden CO in de woning vrij eenvoudig een koppeling te maken met CO veroorzaakt door kooltjes van de shishalounge. Dit werd bevestigd toen het restaurant stopte met de shisha-activiteit.

Meestal is het wat minder duidelijk. De CO is vaak minder hoog en de koppeling met shisha is niet altijd direct te leggen. Ook moeten andere bronnen van CO kunnen worden uitgesloten. Het bijhouden van gegevens van de bewoners, de bekendheid van de gebruikstijden (informatie via handhaving) van de shishalounge kunnen dan samen wel voor meer duidelijkheid zorgen.

2.2 Schimmel in badkamer, hal en slaapkamer. Oorzaak eczeemklachten bij de kinderen?

De bewoner heeft 2 kinderen met eczeem en vermoedt dat dit door schimmel in de woning komt. De bewoner maakt de vlekken regelmatig schoon met een schimmelspray met chloor. De huisarts heeft al aangegeven dat niet verstandig te vinden vanwege de luchtwegklachten van de kinderen.

Tijdens het huisbezoek blijkt dat de mechanische afzuiging veel geluid maakt, maar beperkt afzuigt. Het filter van de afzuigkap is verstopt. De afzuiging in de badkamer is zelfs op de hoogste stand nauwelijks voelbaar. Het afzuigvermogen van de ventilatiebox is goed.

Naast dat de afzuiging in de badkamer het nauwelijks doet is daar ook het probleem dat het afzuigpunt in de langgerekte badkamer bijna boven de deur zit met als gevolg dat alleen de lucht dichtbij de deur wordt afgezogen. Het gevolg is dat de rest van de badkamer heel lang nat blijft en de bewoners daarom de

badkamerdeur vaker open zetten. Het gevolg hiervan is dat er teveel vocht verder in de woning komt waardoor er daar ook schimmel ontstaat.

De GGD heeft contact gezocht met de woningeigenaar om het probleem uit te leggen. Dit is tevens nog een keer op een rij gezet in een mail aan de eigenaar en bewoner. De schimmel wordt nu eerst aangepakt. De ventilatie aanpassing vraagt een bouwkundige ingreep.

Het is onwaarschijnlijk dat het eczeem direct te maken heeft met de schimmel in de woning. Een één op één relatie hierbij is niet aantoonbaar. Beide kinderen gebruiken medicatie i.v.m. astma. Het is goed mogelijk dat de astma en eczeem dezelfde allergische oorzaak hebben. Dit zou de specialist kunnen bepalen. Te veel vocht in de woning kan in ieder geval astma negatief beïnvloeden, dus moet hier verder wel actie op worden ondernomen.

2.3 Komt de sterke etensgeur 's ochtends vroeg in de slaapkamer uit het onderliggende restaurant?

Een bewoner heeft contact met ons gelegd. De bewoner geeft aan last te hebben van de lucht van gegrilde kippen van de slager en uienlucht 's ochtends in de slaapkamer. Dit wordt volgens de bewoner veroorzaakt door het restaurant onder de woning.

Tijdens het huisbezoek 's ochtends vroeg blijkt inderdaad sprake van een enorm sterke uienlucht in de slaapkamer van de kinderen. De dochter (10 jaar) geeft aan vaak misselijk wakker te worden en soms te moeten overgeven. Naast dit probleem is er mogelijk ook een probleem met de gasaansluiting waardoor de bewoner al meer dan een jaar geen gaskachel meer durft aan te sluiten. Tevens is er schimmel zichtbaar in de woning.

Omdat de GGD verwacht dat er bouwkundige oorzaken zijn voor deze problemen wordt er contact gelegd met afdeling Woonkwaliteit van de gemeente. Tevens wordt er een mail gestuurd naar het stadsdeel (Bouwtoezicht en Bouw en Gebruik). Aan de bewoners worden nog adviezen gegeven met betrekking tot vochtproductie en aanschaf van een CO-melder. De casus wordt overgedragen aan afdeling Woningkwaliteit.

Na een huisbezoek van afdeling Woonkwaliteit blijkt al snel dat er bouwkundig meer aan de hand is. Inmiddels zijn alle woningen bezocht en is er door afdeling Woningkwaliteit overlegd met de eigenaar. Er wordt in eerste instantie een "vriendelijk" traject gevolgd. Deze zaak loopt op dit moment nog.

2.4 Geluid bij de burens vandaan? Of de ventilatie? Of toch een hydrofoor? De bewoner heeft er behoorlijk last van.

De bewoner heeft sinds vorig jaar last van een soort van brommend, zoemend en soms ook piepend geluid. Het is er niet altijd en de bewoner heeft er vooral 's nachts last van. Niet iedereen kan het horen. De bewoner woont in een VVE. Er is al een installateur langs geweest, maar die heeft niets kunnen vinden. Er vindt een huisbezoek plaats samen met een collega van het stadsdeel die een geluidsmeter mee heeft. De geluidsmeting levert geen bijzonderheden. Het geluid is echter ook voor de medewerker van de GGD en het stadsdeel licht hoorbaar. Bij een aan/uit proef met de CV ketel van het gebouw stopt het zoemende geluid. Na onderzoek door de medewerker van het stadsdeel blijkt dat de ketel en leidingen zonder dempers aan de bakstenen muur zijn gemonteerd.

Toch is er ook nog een ander, ratelend, geluid dat niet waarneembaar is tijdens het huisbezoek. Het lijkt erop of dat er twee verschillende oorzaken heeft, maar dat is niet zeker. De bestuursvoorzitter van de naast gelegen VVE, waarvan de bewoners zelf nauwelijks last hebben van het geluid, wordt een bedrijf

ingeschakeld die de CV, ophanging, etc. opnieuw gaat bekijken. De CV ketel blijkt toch de oorzaak. Als deze op volle toeren draait ontstaat er een ratelend geluid.

De installateur wordt op de hoogte gesteld en krijgt de opdracht van de VVE om dit te herstellen. De GGD heeft geen bericht meer ontvangen van de bewoner en gaat er vanuit dat het probleem inmiddels is opgelost.

2.5 Overlast door een warmtepomp op een schuurdak. Een probleem van nu of ook de toekomst?

Uit het toesturen van een filmpje over het geluid van een warmtepomp blijkt al snel dat het geluid hiervan voor veel overlast bij burens kan zorgen. Een continu brommend geluid waardoor omwonenden 's nachts geen ramen meer open kunnen zetten. Ook overdag op het balkon wordt het geluid als zeer storend ervaren. De burens van de eigenaar hebben vriendelijk geprobeerd de eigenaar te bewegen wat aan het geluid te doen. Dit heeft echter nog niets opgeleverd. Saillant detail is dat de eigenaar de woning zelf niet bewoont maar verhuurt. Hij ervaart zelf ook niet de overlast.

De kosten van na-isolering schijnen zeer hoog te zijn (enkele duizenden euro's). Samen met een handhaver van het stadsdeel wordt er een huisbezoek gedaan. Op dat moment is het geluid minimaal en wordt er niets gemeten. Er wordt voorgesteld om een keer 's avonds na 23.00 uur te komen meten. Tevens wordt er door de handhaver van het stadsdeel aan de betreffende bewoner uitgelegd dat op dit moment handhaving vanuit de gemeente lastig is. Er zijn geen specifieke eisen gesteld aan het geluid zoals hier geproduceerd. Wel wil de handhaver graag een meting uitvoeren om het geluid te kunnen vastleggen en hiermee ook de argumenten van de bewoners te ondersteunen.

In een stad waarbij het streven is naar gasloze woningen over te gaan is de kans op uitbreiding van dit soort apparaten groot. Als er geen strenge eisen worden gesteld aan plaatsing en geluid kan dit een groot overlastprobleem worden voor nu en de aankomende jaren.

2.6 Een huis met een in pandige transformatorruimte, zal ik het kopen of niet?

Iemand vroeg de GGD afdeling Leefomgeving om advies over het volgende. Ze stonden op het punt een woning te kopen met een in pandige transformatorruimte. Ze hadden gelezen dat de Gezondheidsraad in 2018 iets heeft gepubliceerd over magneetvelden van hoogspanningslijnen, transformatoren en ondergrondse kabels. In het advies staat dat kinderen die opgroeien in een woning dichtbij een hoogspanningslijn een grotere kans hebben op het ontwikkelen van leukemie. De Gezondheidsraad sluit niet uit dat het risico ook bestaat in de buurt van transformatorruimtes of ondergrondse kabels. Mogelijk wordt het risico veroorzaakt door het magneetveld, dat overal ontstaat waar stroom loopt. Het is echter niet bewezen dat het magneetveld daadwerkelijk de oorzaak is. De GGD adviseert om in situaties nabij hoogspanningslijnen, transformatorruimtes en ondergrondse kabels het langdurig verblijf van kinderen in een verhoogd magneetveld zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te voorkomen (zie voor meer informatie: <https://www.ggd.amsterdam.nl/gezond-wonen/elektromagnetische>). In bestaande situaties is dat soms ingewikkeld, maar vaak is het magneetveld van een in pandige transformatorruimte slechts één à twee meter van de wand daarvan verhoogd. Als de bewoners of toekomstige bewoners van een woning daarmee rekening houden bij de inrichting van hun woning is het vrijwel altijd mogelijk om ervoor te zorgen dat hun kinderen niet langdurig in een verhoogd magneetveld verblijven. In de praktijk gaat het bijvoorbeeld over de plek van de kinderslaapkamer in de woning of het plaatsen van kasten tegen de wand waar de transformatorruimte achter zit. Wanneer nieuwe woningen in de buurt van dit soort

onderdelen van het elektriciteitsnet gebouwd gaan worden adviseert de GGD om hier vooraf rekening mee te houden. Mensen die de GGD vragen of ze zo'n woning kunnen kopen of niet krijgen van de GGD bovengenoemde informatie, maar niet direct een antwoord op hun vraag. Met de informatie zullen potentiële kopers van zo'n woning zelf de afweging moeten maken of ze in een woning met een inspannende transformatorruimte willen wonen of niet.

2.7 Een toename van geluidhinder door trams in de veranderde dienstregeling door de Noord-Zuidlijn. Kan dit zomaar?

Bij een melding van een bewoner uit het centrum van Amsterdam was sprake van toename van tramlawaai. Sinds de wijziging in de dienstregeling en het in gebruik nemen van de Noord-Zuidlijn, is het aantal trams verdubbeld in de straat. De trams beginnen vroeger te rijden en stoppen 's avonds ('s nachts) later. Vanwege de verdubbeling is er regelmatig sprake van constant tramgeluid: de ene tram is nog niet weg en de volgende is al in aantocht.

Dit zorgt voor veel hinder bij bewoners. Deze bewoners wonen in een oud pand, sommigen van hen al vele jaren. Het geluidniveau was al fors, volgens de geluidkaart rond de 70 dB gemiddeld. De bewoners waren daaraan gewend. Nu de intensiteit zo is toegenomen, lukt het in slaap vallen slecht. Ook klinken er meer lage tonen en trillingen door de toename van het aantal trams. Een uitputtende situatie voor de bewoners. De vraag kwam op of bij het wijzigen van de dienstregeling rekening is gehouden met de toename in de geluidsbelasting. Mag dit zomaar?

Hiervoor is de GGD samen gaan zitten met de gemeente, het GVB en dienst MET. Uiteindelijk blijkt dat deze hindertoename inderdaad binnen de regelgeving past: eigenlijk bieden de standaard regels voor dit soort situaties geen oplossing. Dit natuurlijk tot ongenoegen van de bewoners. Ze zijn blij dat dit nu duidelijk is, maar zijn nog altijd niet geholpen in hun situatie.

Aangezien de panden ook niet in aanmerking komen voor subsidie voor renovatie of isolatie, blijft hen niets anders over aan te kloppen bij de woningbouw, zelf maatregelen te nemen, te verhuizen, of te leren leven met de hinder. Al met al een interessante casus die meer inzicht gaf voor alle partijen en een politiek punt van aandacht geeft: kunnen we hier nog wat mee bij dergelijke grote projecten?

2.8 Er is een bromtoon en de bron wordt gevonden. Is het probleem dan altijd opgelost?

Een mevrouw heeft al jaren last van een vervelende bromtoon. Deze is ook te meten, maar de bron wordt niet gevonden. Zij heeft er last van, slaapt daardoor slecht maar probeert het te negeren en ermee te leren leven.

Na een paar jaar meldt zij zich weer bij de GGD: ze heeft waarschijnlijk de bron ontdekt. Uit een ventilatieschacht bij een ondergrondse parkeergarage bij haar in de buurt hoort ze hetzelfde geluid duidelijk. De GGD schakelt het stadsdeel in, er wordt gemeten en dit lijkt inderdaad dezelfde toon te zijn. Er wordt contact opgenomen met de eigenaar van de garage. Er moet toch onderhoud worden gepleegd aan de installatie, daarbij is het ventilatiesysteem een tijdje uit. Mevrouw kan het verschil merken, dus dit lijkt inderdaad de oorzaak van haar hinder te zijn. Het ventilatiesysteem was bevestigd aan de wand van de garage zonder demping toe te passen.

In eerste instantie kan de melder beter slapen nu er wat aan de ventilator is veranderd. Na een tijdje hoort ze toch weer andere geluiden. Dit is iets wat we vaker zien bij dergelijke meldingen: mensen raken na langdurige hinder, waarbij lange tijd slecht wordt geslapen en het lichaam in een soort permanent alerte

toestand raakt, erg gevoelig voor dit soort geluiden. De gevoeligheid gaat niet direct over na wegnemen van de hinderbron. We verwijzen mevrouw daarom ook door naar een goede KNO afdeling en/of een SOLK behandeling waar zij hierbij hopelijk verder geholpen kan worden.

3 Meldingen per stadsdeel/gemeente

In 2018 behandelde de afdeling Milieu & Gezondheid 572 milieugezondheidsklachten van burgers uit de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Ouder-Amstel en Uithoorn.

Stadsdeel Oost en Zuid zijn op ongeveer hetzelfde niveau gebleven, in de andere stadsdelen was er sprake van minder meldingen dan vorig jaar. In Amstelveen steeg het aantal meldingen van 16 naar 25.

In hoofdstuk 5, milieuoorzaken, wordt aangegeven waar de verschillen liggen per stadsdeel/gemeente ten opzichte van het gemiddelde van het totaal aantal meldingen

Tabel 1: Aantal meldingen in 2018

Stadsdeel/ gemeente	Aantal meldingen	Aantal meldingen per 10.000 woningen	Aantal meldingen per 10.000 inwoners
Centrum	71	13,1	8,2
West	89	11,4	6,2
Oost	82	11,9	6,0
Zuid	104	13,0	7,1
Noord	40	9,2	4,2
Nieuw West	66	9,8	4,2
Zuid Oost	35	8,6	4,0
Overig	41		
Amsterdam	528	12,2	6,2
Aalsmeer	3	2,3	0,9
Amstelveen	25	5,9	2,8
Diemen	10	7,2	3,4
Ouder-Amstel	1	1,6	0,7
Uithoorn	5	3,9	1,7
Amstelland, Diemen	44		
Totaal	572		

Aantallen woningen en inwoners uit "Stadsdelen in cijfers 2018" van Dienst Onderzoek en Statistiek (Amsterdam) en "Demografische kerncijfers per gemeente 2018" van CBS (andere gemeenten)

4 Meldingen per compartiment

In het registratiesysteem wordt onderscheid gemaakt tussen binnenmilieu en buitenmilieu. Bij binnenmilieu wordt onderscheid gemaakt naar het type gebouw (huurwoning, koopwoning, school, kindercentrum, kantoor). Bij buitenmilieu zijn de compartimenten directe woonomgeving, lucht, bodem en oppervlaktewater ondergebracht. Bij zowel binnen- en buitenmilieu is er een categorie "anders". Deze klachten vallen niet in één van de standaard compartimenten.

Tabel 2 geeft een overzicht van de meldingen over de verschillende compartimenten in het binnen- en buitenmilieu. Bijna 64% van het totaal aantal meldingen dat in 2018 is ontvangen betrof klachten over het binnenmilieu, ruim 34% buitenmilieu. Ten opzichte van vorig jaar is dat een behoorlijk verschuiving (76 t.o.v.21 %). Ten opzichte van de afgelopen jaren zien we een daling van de vocht- en schimmelklachten (binnenshuis) van gemiddeld 28% in de afgelopen 3 jaar naar 23% dit jaar. Daarnaast een toename van geluidsklachten (ook LFG/trillingen) van 5% naar 12% en elektromagnetische velden (waarbij de bron buitenshuis wordt vermoed).

Tabel 2: Aantal meldingen per compartiment in 2018

Compartiment	Aantal	Percentages binnenmilieuklachten en buitenmilieuklachten	Percentage van totaal aantal meldingen
Binnenmilieu	365		63,8%
Huurwoning	259	71,0%	45,3%
Koopwoning	37	10,1%	6,5%
Woning, onbekend	47	12,9%	8,2%
School	4	1,1%	0,7%
Kindercentrum	2	0,5%	0,3%
Kantoor	2	0,5%	0,3%
Anders	12	3,3%	2,1%
Buitenmilieu	195		34,1%
Directe woonomg.	115	59,0%	20,1%
Lucht	58	29,7%	10,1%
Bodem	12	6,2%	2,1%
Anders	6	3,1%	1,0%
Oppervlakte water	4	2,1%	0,7%
Overig/onbekend	12		2,1%

5 Milieuoorzaken (agentia)

Bewoners relateren gezondheidsklachten of bezorgdheid over schade aan de gezondheid meestal aan een of meerdere milieuoorzaken van fysische, chemische of biologische aard in het binnen- of buitenmilieu. Meldingen over asbest, stank en geluid komen zowel in het binnen- als buitenmilieu voor.

Bij klachten worden meestal één en soms meerdere milieuoorzaken genoemd. Bij ongeveer 5,5% is het voor de bewoners niet bekend wat de klachten veroorzaakt.

Tabel 3 toont de meest voorkomende milieuoorzaken. Het percentage schimmel-/vochtmeldingen is behoorlijk afgenomen t.o.v. de jaren hiervoor. Een verklaring hebben we niet. Mogelijk dat het droge weer hierbij van invloed is geweest. Het zou ook kunnen dat grote renovaties hebben geleid tot minder klachten. Dat zou dan volgend jaar ook moeten worden terug gezien.

Onder tabel 3 staat een overzicht van de milieu-oorzaken per stadsdeel welke afwijken t.o.v. het gemiddelde van het totaal aantal meldingen.

Tabel 3: Top 10 van genoemde milieuoorzaken (agentia) in 2018

Agentia	Aantal	Percentage
Schimmel en vocht	132	23%
Geluid, laag frequent, trillingen	69	12%
Lucht*	64	11%
Stank	50	9%
Koolmonoxide	35	6%
Asbest	29	5%
Elektromagnetische velden (RF, ELF)	28	5%
Houtrook	21	4%
Kwik	9	2%
Grof stof	9	2%
Tabaksrook	8	1%

* (rook-, uitlaat-, verbrandingsgassen, fijn stof, roet, ozon, benzeen)

Stadsdeel Centrum: Klachten over vocht en schimmel lager met 15% (i.p.v. 23%), geluid hoger met 27% (i.p.v. 12%) en lucht hoger met 17% (i.p.v. 11%)

Stadsdeel Noord: Klachten over lucht hoger met 23% (i.p.v. 11%), stank lager met 3% (i.p.v. 9%) en geen klachten over elektromagnetische velden.

Stadsdeel Nieuw West: Klachten over vocht en schimmel hoger met 27% (i.p.v. 23%), maar lager dan 2017 (toen 38%), stank hoger met 15% (i.p.v. 9%), lucht lager met 6% (i.p.v. 11%)

Stadsdeel Oost: Klachten over schimmel en vocht hoger met 33% (i.p.v. 23%) in 2017 nog 28%. Geluid lager met 5% (i.p.v. 12%), elektromagnetische velden hoger met 10% (i.p.v. 5%)

Stadsdeel West: Klachten over geluid hoger met 23% (i.p.v. 12%), koolmonoxide hoger met 9% (i.p.v. 6%), elektromagnetische velden lager met 2% (i.p.v. 5%)

Stadsdeel Zuid: Klachten over koolmonoxide hoger met 10% (i.p.v. 6%) en tabaksrook hoger met 4% (i.p.v. 1%), houtrook lager met 1% (i.p.v. 4%)

Stadsdeel Zuidoost: Klachten over vocht en schimmel hoger met 43% (i.p.v. 23%), asbest hoger met 9% (i.p.v. 5%), koolmonoxide lager met 3% (i.p.v. 6%) en geen klachten over lucht, elektromagnetische velden en houtrook of tabaksrook.

6 Gezondheidsklachten

Er worden vaak een of meer gezondheidsklachten bij een melding gerapporteerd. Tabel 4 geeft een overzicht van gemelde gezondheidsklachten.

Net als in voorgaande jaren zijn bezorgdheid, klachten in verband met de luchtwegen en geurhinder de meest genoemde gezondheidsklachten.

Bij bezorgdheid gaat het vooral om een vermoeden van of vrees voor schadelijke effecten van een mogelijke bron. Voorbeelden hiervan zijn aanwezigheid van schimmel, asbest, koolmonoxide en kwik in een woning. Bij asbest geeft een melder bijvoorbeeld aan dat hij enkele gaatjes heeft geboord en bezorgd is over de mogelijk schadelijke gevolgen hiervan. Bij aanwezigheid van schimmel in een woning geeft een melder meestal aan dat hij/zij bang is dat de kinderen luchtweg- of huidklachten zullen krijgen door aanwezigheid van schimmel. Na enige uitleg en adviezen (soms ook een huisbezoek) is de melder over het algemeen gerustgesteld of weet de melder in ieder geval hoe hij/zij verder kan.

In 2018 is de gezondheidsklacht geluidhinder het sterkst gestegen t.o.v. 2017. De helft van de klachten over geluidshinder gaat over laagfrequent geluid (LFG). Voor de afhandeling van LFG-klachten wordt er samengewerkt met de stadsdelen.

Tabel 4: De meest genoemde gezondheidsklachten in relatie tot milieu over 2018

Milieugezondheidsklachten	Aantal
Bezorgd (algemeen)	241
Ademhalingsstelsel (astma, benauwdheid, hoesten, irritatie luchtwegen)	147
Geurhinder	96
Zenuwstelsel (duizeligheid, hoofdpijn, tintelingen)	49
Geluidhinder	70
Algemeen (allergie, moeheid/zwakte)	32
Huid (eczeem, jeuk)	14
Ogen	14
Oren	4
Overige hinder	22
Maag en darm (diarree, misselijkheid)	7
Psychisch (angstig, nerveus, gespannen gevoel)	13
Hart (druk, beklemming, hartkloppingen)	2
Bewegingsapparaat (gewrichten, spierpijn)	3

7 Bronnen van klachten

Bij de registratie van milieugerelateerde gezondheidsklachten wordt indien mogelijk geregistreerd welke bron door de melder in verband wordt gebracht met de gezondheidsklacht. Onder "andere bronnen" zijn bronnen gemeld door bewoners die niet standaard zijn opgenomen in de keuzelijst van het registratieprogramma OSIRIS. Hieronder staan ook bronnen die in minder dan 1% van de gevallen worden gemeld. Voorbeelden hiervan zijn: leidingen in huis, meubels, verf, hobby, afvalopslag, bakkerij, barometer, etc.

In tabel 5 zijn de meest genoemde bronnen van klachten in 2018 weergegeven.

Bronnen binnenshuis vormen het grootste aandeel. Voor binnenmilieumeldingen is de bron van de klachten vaak het binnenmilieu zelf waarbij niet altijd duidelijk is om welke component het gaat. Het percentage meldingen waarbij de bron binnen onbekend is, is nu samengevoegd met daar waar de bron buiten onbekend is. Mede omdat andere binnen- en buitenbronnen ook samen worden gevoegd.

Binnenshuis blijven vocht en ventilatie de belangrijkste bronnen. Onder de tabel staat een korte weergave welke vochtbronnen daarmee worden bedoeld. Het aantal meldingen met vocht is zoals eerder gemeld afgenomen, van 20,3% naar 15,4%.

Buren en gedrag omwonenden blijven ook als bron boven in de lijst waarbij milieuoorzaken worden genoemd als stank, tabaksrook, houtrook en koolmonoxide dat direct in de woning van de melder terecht komt.

De belangrijkste bron buitenshuis is vlieg- en wegverkeer. Hier is een toename zichtbaar van 6% naar 9,3%. Meldingen over wegverkeer en verkeer algemeen vormen daarin het grootste aandeel namelijk 50 van de 54. Bezorgdheid over de invloed van verkeer op de gezondheid is de meest voorkomende klacht. Opvallend is dat ten opzichte van 2017 nu veel vaker de vermoedelijke bron wordt benoemd door de bewoners.

Tabel 5: De meest genoemde bronnen van klachten in 2018

Bronnen	Aantal	Percentage
Vocht*	88	15,4%
Ventilatie	40	7,0%
Vlieg- en wegverkeer	53	9,3%
Buren en gedrag omwonenden	33	5,8%
Gaskachel, geiser, CV	25	4,4%
Bouw, sloop	24	4,2%
Bedrijven, horeca	24	4,2%
EMV**	24	4,2%
Houtkachels en openhaarden	19	3,3%
Riolering, riooloverstort	19	3,3%
Waterpijp	4	0,7%
Brand	1	0,2%
Onbekend	21	3,7%
Overig (komt niet voor in standaard bronlijst)	34	5,9%

* lekkage, optrekkend vocht, overmatig vocht, kruipruimte, regendoorslag, onvoldoende stoken, overstroming

** gsm/umts masten, hoogspanningsleidingen, trafohuisjes

8 Tevredenheid cliënten

De cliënttevredenheidsenquête zal in 2019 weer worden uitgevoerd onder de burgers. De afgelopen jaren is merkbaar geworden dat de vragenlijsten steeds minder vaak worden ingevuld /teruggestuurd. Het vermoeden is dat er een soort van enquêtemoeheid is ontstaan. Veel bedrijven en gemeentelijke diensten vragen aan burgers en medewerkers om vragenlijsten in te vullen over de tevredenheid van de verleende diensten of producten. We gaan nog nadenken over de wijze waarop we de cliënttevredenheid van de burger gaan willen onderzoeken.

9 Tijdsbesteding

Alle meldingen worden geregistreerd in een landelijk registratiesysteem dat door het RIVM wordt beheerd. Bij de GGD Amsterdam kan een melding door elke medewerker worden aangenomen en geregistreerd. De meeste meldingen werden in 2018 door een team van vier medewerkers behandeld. Naast het meldingenteam hebben we adviseurs die specialist zijn op de verschillende gebieden zoals LFG (laagfrequent geluid), EMV (elektromagnetische velden) en luchtkwaliteit. Deze specialisten beantwoorden deze vragen van burgers zelf of helpen de adviseurs van het meldingenteam hierbij.

De tijdsbesteding wordt geregistreerd in een intern (GGD)programma. Hierin wordt door elke medewerker afzonderlijk de tijd genoteerd die per dag aan meldingen (en andere werkzaamheden) wordt besteed. Bij de meldingen wordt alleen onderscheid gemaakt tussen het feitelijk behandelen van meldingen en algemene, niet aan een specifieke melding gebonden werkzaamheden zoals het bijhouden van literatuur, onderling overleg, begeleiden van nieuwe medewerkers, coördinatie en maken van het jaarverslag. Er wordt dus niet per afzonderlijke melding bijgehouden hoeveel tijd ermee gemoeid is. De tijdsbesteding per melding kan aanzienlijk variëren. Een informatieve vraag die zonder naslagwerk snel kan worden behandeld kost in totaal, inclusief registratie, misschien maar een half uur. Een gecompliceerde klacht met huisbezoek(en) en metingen, en/of waarbij veel uitgezocht en met derden overlegd moet worden, kan één tot twee werkdagen kosten of soms nog langer.

Bij elke melding wordt zo gedetailleerd als nodig uitgevraagd (meestal telefonisch) wat de klachten zijn en in wat voor situatie die zich voordoen. Om in geval van vocht en schimmel een beter beeld te krijgen van de situatie vragen we vaak ook nog foto's op. Burgers kunnen deze via Whatsapp of mail aan ons toesturen. Als de situatie duidelijk is, geven we vervolgens informatie of advies. Regelmatig is het nodig een huisbezoek of locatiebezoek (omgeving) af te leggen als de situatie dat vereist of als door uitvragen niet voldoende duidelijk wordt hoe ernstig het probleem is en er een niet voldoende gewogen advies gegeven kan worden. Dit komt bij één op de 6 van de meldingen voor (iets minder dan in 2017, toen één op 5)

Het kan ook nodig zijn metingen uit te voeren. In 2018 was dat bij één op de 14 meldingen (in 2017 één op de 16, in 2016 één op 10 meldingen). Dat kan per jaar sterk variëren. De meeste metingen worden uitgevoerd om te onderzoeken of er sprake is van aanwezigheid van koolmonoxide. Op sommige adressen kan dat enkele weken in beslag nemen. Deze metingen doen wij meestal zelf. Andere metingen in het binnenmilieu verrichten we eigenlijk nooit. Daar hebben we ook geen meetapparatuur voor. Wel adviseren we over het wel of niet uitvoeren van een meting en de wijze waarop deze het beste kan worden uitgevoerd. Als er op de juiste manier is gemeten kunnen we aangeven welke gezondheidseffecten te verwachten zijn bij de gevonden meetwaarden en geven we een risico-inschatting en handelingsperspectief.

Bij één op de 3 meldingen wordt een schriftelijk advies gegeven (hetzelfde als in 2016 en 2017). Een schriftelijk advies kan in de vorm van een brief of mail. Bij metingen volgt er bijna altijd een schriftelijk advies. In de overige gevallen volstaat een mondeling advies.

Ieder jaar hebben we een aantal meldingen waarbij er sprake is van binnenmilieuproblemen in combinatie met mogelijk psychosociale problemen. Deze cliënten wijten veel van hun klachten aan het milieukundige

probleem dat aanwezig is/zou zijn in de woning of directe omgeving terwijl dit in de meeste gevallen van ondergeschikt belang is of geheel niet aanwezig. Meldingen van cliënten met deze klachten vragen over het algemeen veel tijd van de adviseur die de betreffende melding behandelt.

Bij cliënten die open staan voor psychische begeleiding of waarbij wij al snel het gevoel hebben niet verder te komen als we de situatie alleen benaderen vanuit ons vakgebied, wordt er contact gelegd met de afdeling Vangnet en Advies bij de GGD.

In sommige gevallen trekken we samen op richting de cliënt, maar in de meeste gevallen wordt de "behandeling" van de cliënt door de afdeling Vangnet en Advies overgenomen.

We werken samen met de brandweer en de stadsdelen daar waar het gaat om meldingen van koolmonoxide. Eén keer per jaar is er een gezamenlijk overleg. Daarnaast worden de koolmonoxidemeldingen van de brandweer aan stadsdelen en GGD gestuurd zodat er sneller een vervolgactie kan plaatsvinden. De samenwerking op dit gebied met de Amstellandgemeenten en Diemen is opgestart. Ook meten we nog enkele keren per jaar in opdracht van het stadsdeel naar koolmonoxide in woningen boven shishalounges.

De samenwerking met de stadsdelen is geïntensiveerd met betrekking tot klachten over geluid en laagfrequent geluid (LFG). Er zijn afspraken gemaakt hoe meldingen over LFG binnen de Amsterdam worden afgehandeld.

Ook werken we samen met de afdeling Woonkwaliteit van de gemeente. Wij nemen contact met hen op of verwijzen de bewoner naar deze afdeling als het binnenmilieuprobleem mede een bouwkundige oorzaak heeft, waarbij het vermoeden bestaat dat er niet wordt voldaan aan de eisen van het Bouwbesluit. Zij pakken dit zelf op of schakelen de afdeling Bouwtoezicht van het betreffende stadsdeel in. Er zijn afspraken gemaakt over terugkoppeling van casuïstiek.

Ook hebben we het afgelopen jaar deelgenomen aan een FOCUS-project van de gemeente Amsterdam. Hierbij is gekeken hoe vocht- en schimmelproblemen in de toekomst sneller of effectiever kunnen worden aangepakt. Als GGD hebben we op de onderdelen Vocht-adviesmeter en Gedrag en Techniek onze bijdrage geleverd in de vorm van advisering en huisbezoeken. Op dit moment is het nog niet duidelijk hoe we verder gaan met de resultaten van deze projecten.

Naast de afhandeling van meldingen wordt er door het meldingenteam bij de GGD extra tijd besteed aan veelal preventieve activiteiten. Hieronder een overzicht van de belangrijkste zaken:

- Preventief uitvoeren van koolmonoxidemetingen als er bij huisbezoeken sprake is van een afvoerloze geiser of gaskachel.
- Deelname aan koolmonoxidecampagne Amsterdam, samen met de brandweer en gemeente.
- Hulp aan stadsdelen bij het uitvoeren van metingen in woningen boven shishalounges.
- Voorlichting op verzoek van !WOON (voorheen Wijksteunpunt Wonen) over ons werk en hoe ons in te schakelen
- Up-to-date houden van onze website. De website is voorzien van goede voorlichtingsfilmpjes